

Sisällys

Alkusanat suomenkieliseen laitokseen 9

Johdanto 13

Itämerensuomalaisten juurien tutkimuksen nykytilasta 13, Tästä kirjasta 16, Kiitokset 20

LUKU I

URALILAISEN SUKUPUUN ISTUTTAMISESTA SEN KAAATAMISEEN 23

Tutkimusmenetelmän luominen 23

Etnogeneesiä koskevan tutkimustyön kehitys 25

Ensimmäiset askeleet 25, Goottilaisteoria 28, Suomalais-ugrilaisen sukupuun istuttaminen 30, Maahanmuuttoteoria 34, Kampakeraaminen teoria 36, Samaan aikaan Suomessa 47, Hackmanin käsitysten horjuttaminen 49, Kampakeraamisen teorian omaksuminen 50, Kampakeraamisen teorian hylkääminen 53, Kampakeramiikan teoreettiset kysymykset 53, Kampakeramiikan tulo kuin puuron hämmentämistä suomalais-ugrilaisessa padassa 55, Suomalais-ugrilaisen sukupuun ”kaataminen” 63

Yhteenveto 65

LUKU 2

Uudet teoriat 2000-luvulla: kielitiede, arkeologia,
muinais-DNA 69

Suomalais-ugrilainen sukupuu kasvaa sittenkin 69

Uusi kronologia 70

Kielitiede 70, Arkeologia 80, Uuden kronologian soveltaminen
tulkinnoissa 82, Kallontutkimuksista muinais-DNA:han 88

Yhteenveto 101

LUKU 3

Jotain teoriasta 106

Keramiikka, kielet ja geenit – kukapa ne erottaisi? 109

Arkeologian ja kielitieteen yhteistyö etnogeneesin tutkimukses-
sa 110, Jatkuvuudesta kielessä ja kulttuurissa 119, Miksi vielä ge-
netiikkaa? 123, Tämän tutkimuksen metodiikasta 126

Kansainvaellukset kulttuurinmuutosten tulkintana 131

Muuttovirroista yleensä 131, Vaellusten lajit ja niiden vaikutus
aineelliseen kulttuuriin, kieleen ja geeneihin 132, Miten suoma-
lais-ugrilaisten arvellaan saapuneen? 141

Yhteenveto 144

LUKU 4

Keramiikkatyylit Itämereltä Moskovaan

noin 2000–300 eaa. 146

Keramiikan rooli etnogeneesin tutkimuksessa 146

Kivikauden lopun ja vanhemman pronssikauden keramiikkatyylit 151

Tekstiilikeramiikka 151, Tekstiilikeramiikka Suomessa 152, Varhai-
nen tekstiilikeramiikka Baltiassa 154, Tekstiilikeramiikka Laato-
kan ja Ilmajärven välillä 156, Kiukaisten keramiikka 158, Lubānan
tyypin keramiikka 161, Myöhäinen Narvan tyypin keramiikka 162

Nuoremman pronssikauden ja esiroomalaisen rautakauden keramiikkatyylit 163

Asvan karkeapiirteinen keramiikka 163, Lüganusen keramiikka 165, Ilmandun keramiikka 166, Asvan hienopiirteinen keramiikka 167, Paimion keramiikka 168, Morbyn keramiikka 171, Pronssikautinen hienopiirteinen keramiikka Lounais-Suomessa 173, Olhavan keramiikka 174, Naarmutuskeramiikka 175

Keramiikkaryhmien yhteydet ja yhtymättömyydet. Tapiolan keramiikka 178

Yhteenveto 187

LUKU 5

MUUT ASIAAN LIITTYVÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET JA LÖYDÖT 190

Baltian linnoitetut asuinpaikat 191

Hautapaikat 198

Suomen hiidenkiukaat 198, Viron ja Pohjois-Latvian kiviarkkuhaudat 202, Laivalatomukset 209, Tarhakalmistot 210, Varhaiset tarhakalmistot 210, Tyypilliset tarhakalmistot 217, Yksittäiset tarhakalmistot 222, Kärsämäen ja Untamalan tyyppin kalmistot 224, Maanalaiset kalmistot 225, Reznasin tyyppin kumpuhaudat 226

Viron muinaispellot 228

Kuppikivet 230

Irtolöydöt Itämeren rannikolla 231

Seiman-Turbinon yksittäiset esineet 232, Irtolöydöt Skandinavian vanhemmalta pronssikaudelta 234, Ananjinon kirveet ja niiden valumuotit 235, Akozinin-Mälärin kirveet ja niiden valumuotit 236

Yhteenveto 239

LUKU 6

ITÄMERENSUOMEN TULEMISET 242

Itämeren kieliryhmät 244

Ennen itämerensuomalaisten tulemisia 247

Samaan aikaan Moskovan seudulla 253

Muutos itämeren A:sta A^B:ksi 259

Muutos itämeren A^B:stä A^{BG}:ksi 269

Muutos itämeren A^{BG}:stä A^{BG+}:ksi 276

Yhteenveto 284

LUKU 7

ITÄMERENSUOMEN JAKAUTUMINEN 286

Ensimmäisen vuosituhannen keramiikkaryhmät Itämeren rannikolla 289

Myöhäinen tekstiilikeramiikka 290, Nurmsin keramiikka 291, Saleniekin keramiikka 293, Røugen keramiikka 294, Irun keramiikka 295, Daugmalen keramiikka 297, Vanhalinnan keramiikka 299, Luoteis-Venäjän käsin tehty keramiikka 301, Keramiikan yhteenveto 304

Ugalan eli eteläviron erkaantuminen 306

Liivin erkaantuminen 310

”Taron” ja ”maakielten” jakautuminen 314

Vatjan erkaantuminen 317

Karjalan, vepsän ja inkeröisen erkaantuminen 322

Yhteenveto 329

Lopuksi 332

Viitteet 340

Lähteet 373

Henkilöhakemisto 404